

Nr 9.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående beviljande av lån till aktiebolaget Kattstrupeforsen m. m., given Stockholms slott den 4 januari 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustaf Andersson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson:

I skrivelse den 15 november 1939 har vattenfallsstyrelsen — som sedermera överlämnat i avskrift ett mellan styrelsen, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, Östersunds elektriska aktiebolag och aktiebolaget Kattstrupeforsen den 15, 20 och 21 november 1939 ingånget avtal — framlagt förslag om statens medverkan till ett omedelbart utbyggande av Kattstrupeforsen. Avtalet torde såsom bilaga få fogas till dagens statsråds-

protokoll. Innan jag närmare ingår på styrelsens framställning, torde jag få erinra om följande.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 december 1937 anförde vattenfallsstyrelsen, bland annat, att det för tillgodoseende av det ökade kraftbehovet vore nödvändigt att inom den närmaste tiden påbörja ett kraftstationsbygge i mellersta Norrland. Detta borde ske genom utbyggande av torpshammarfallet i Gimån. Då denna utbyggnad på grund av byggnadstekniska förhållanden komme att draga en relativt lång tid, föreslog emellertid styrelsen, att därjämte Kattstrupeforsen i Indalsälven skulle utbyggas, enär detta kunde ske på väsentligt kortare tid än utbyggnaden av torpshammarfallet. Kattstrupeforsen vore även med hänsyn till de låga utbyggnadskostnaderna och på grund av kraftbeloppets storlek lämplig att inpassas i styrelsens byggnadsplaner. Kattstrupeforsen ägdes till omkring 17 % av staten och till omkring 60 % av Östersunds elektriska aktiebolag (Östersundsbolaget). Av återstående falldelar ägde Hissmofors aktiebolag omkring 17 %, medan omkring 6 % vore fördelade på mindre fallägare.

Sedan vattenfallsstyrelsen i syfte att åvägbringa gemensamt utbyggande av Kattstrupeforsen inlett underhandlingar med Östersundsbolaget, hade förhandlingarna resulterat i ett mellan styrelsen och bolaget träffat, den 26 november 1937 dagtecknat konsortialavtal. Enligt detta skulle samarbete äga rum genom ett för ändamålet särskilt bildat aktiebolag, i vilket staten skulle disponera 55 procent och Östersundsbolaget 45 procent av aktiekapitalet. Detta skulle uppgå till minst 1.5 och högst 4.5 miljoner kronor, fördelat i aktier å nominellt 1,000 kronor. Första insatsen förutsattes emellertid uppgå till endast minimikapitalet. Detta skulle gäldas huvudsakligast på så sätt, att parterna skulle dels å bolaget överlåta all dem tillhörig vattenrätt i Kattstrupeforsen m. m., därvid kraftandelarnas värde skulle beräknas efter det genomsnittspris, som Östersundsbolaget erlagt för sina fallandelar, dels ock kontant erlägga, vattenfallsstyrelsen för tecknade 825 aktier 697,000 kronor och Östersundsbolaget för tecknade 675 aktier 129,000 kronor. Enligt det upprättade förslaget till bolagsordning skulle av styrelsens ledamöter, vilka skulle utgöra fem till antalet med en suppleant för var och en av dem, ordföranden jämte suppleant för denne utses av Kungl. Maj:t. Av de övriga skulle vattenfallsstyrelsen och Östersundsbolaget utse vardera en ledamot jämte suppleant och bolagsstämman de återstående. I fråga om de av stämman utsedda ledamöterna förutsattes i avtalet, att intressena å ömse sidor skulle bli i lika grad tillgodosedda.

Kraftanläggningen i Kattstrupeforsen skulle vara driftfärdig vid tid, som vattenfallsstyrelsen ägde bestämma, dock tidigast den 1 november 1941 och senast den 1 november 1946.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition (nr 70) framställda förslag bemyndigade 1938 års riksdag Kungl. Maj:t att godkänna nyssnämnda avtal med rätt för vattenfallsstyrelsen att vidtaga de smärre ändringar i avtalet, som vid dess tillämpning kunde visa sig erforderliga och varom överenskommelse kunde träffas. Dessutom medgav riksdagen, att för gäldande av kronans in-

sats, 825,000 kronor, i det bolag, som enligt nämnda avtal skulle bildas för utbyggande av Kattstrupeforsen, finge å bolaget överlåtas statens vattenfallsverk tillhörig vattenrätt m. m. i Kattstrupeforsens fallsträcka samt därjämte disponeras ett belopp av 697,000 kronor av till vattenfallsstyrelsens förfogande stående likvida medel, som uppkommit genom avsättning till statens vattenfallsverks förnyelsefond.

I skrivelse den 20 augusti 1938 meddelade vattenfallsstyrelsen, att aktiebolaget Kattstrupeforsen dåmera bildats och registrerats. Då utbyggandet av den planerade kraftanläggningen torde komma att påbörjas under första halvåret 1940 eller möjligen redan under senare halvåret 1939, måste bolagets kapitaltillgångar ökas, vilket närmast borde ske genom ökning av bolagets aktiekapital intill den i bolagsordningen fastställda maximigränsen. Enligt det nyssnämnda konsortialavtalet skulle därvid aktier till ett belopp av 1,650,000 kronor tecknas av vattenfallsstyrelsen.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition (nr 58) framställda förslag medgav 1939 års lagtima riksdag, att nyssnämnda belopp finge för ytterligare aktieteckning i aktiebolaget Kattstrupeforsen disponeras av till vattenfallsstyrelsens förfogande stående likvida medel, som uppkommit genom avsättning till statens vattenfallsverks förnyelsefond.

Vattenfallsstyrelsen har i sin förenämnda skrivelse den 15 november 1939 anfört bland annat följande:

Konsortialavtalet giver formellt vattenfallsstyrelsen rätt att bestämma om omedelbar utbyggnad av vattenfallet. Styrelsen anser sig emellertid icke hava moralisk rätt att nu framdriva omedelbar utbyggnad utan att avlasta Östersundsbolaget från en del av den kostnadsökning, som torde bli följden. Därest icke på grund av särskilda förhållanden styrelsen varit nödsakad att omedelbart skaffa krafttillskott, skulle en utbyggnad under krigstid icke hava ifrågakommit. Vid uppgörandet av konsortialavtalet nämndes av Östersundsbolaget, att man borde utgå ifrån att utbyggnaden av Kattstrupeforsen icke skulle verkställas under krigstid. Oaktat något dylikt förbehåll icke intogs i avtalet, torde Östersundsbolaget hava förutsatt, att utbyggnaden skulle ske vid en kommersiellt sett lämplig tidpunkt.

Kraftstationen blir givetvis fördyrad jämfört med den kostnad, varmed man räknade vid bildandet av kraftbolaget. Härigenom kommer Östersundsbolaget att få betala mera än beräknat för sin kraftandel. Östersundsbolaget bör visserligen icke helt avlastas från fördyringen, emedan den under kriget uppkomna prisstegringen sannolikt kommer att delvis kvarstå efter dess slut, så att även en då verkställd utbyggnad blir dyrare än enligt prisnivån före krigsutbrottet. I den mån en omedelbar utbyggnad kostar mera än efterkrigsutbyggnaden, synes emellertid Östersundsbolaget böra lämnas kompensation. Denna åstadkommes lämpligen på det sättet, att vattenfallsstyrelsen påtager sig en del av fördyringen.

Till den 1 december 1946 kommer vattenfallsstyrelsen att erhålla all kraft från stationen, det vill säga i nära 5 år, därest stationen blir färdig på två år. Efter den 1 december 1946 kommer Östersundsbolaget att utnyttja en viss andel av krafttillgången, men denna andel — i konsortialavtalet begränsad till 45 procent — torde komma att uppgå till endast 12 å 15 procent i början och till cirka 20 procent i medeltal för den tid framåt av ungefär 40 år, var till hänsyn torde böra tagas vid en ekonomisk kalkyl. Styrelsen kommer sålunda att erhålla först 100 och sedan i medeltal 80 procent av kraften och

får härför betala kraftbolagets självkostnad. Det spelar därför icke så stor roll, om styrelsen direkt betalar en del av utbyggnadskostnaden för Kattstrupeforsen. Styrelsen får tillbaka cirka 85 procent därav.

Samma skäl, som trots den oundvikliga fördyringen skulle föranlett en omedelbar utbyggnad av Kattstrupeforsen, därest denna helt tillhört staten, tala under förhandenvarande omständigheter därför trots den delade äganderätten och den speciella organisationen av utbyggnaden. Kraften från Kattstrupeforsen ställer sig billigare än andra nu möjliga krafttillskott. Kostnaden blir, om jämförelse göres vid en och samma prisnivå för utbyggnadskostnaderna, ungefär densamma som för kraften från Stadsforsen och Hissmoforsen. Därjämte kan kraften göras disponibel relativt snabbt. Vid den nu planerade utbyggnaden blir krafttillskottet under de första åren 36,000 kilowatt och 265 miljoner kWh per år.

I enlighet med dessa överväganden har, fortsätter styrelsen, ett tilläggsavtal till konsortialavtalet upprättats. Tilläggsavtalet avhandlar i sin första paragraf en ändring av konsortialavtalet såtillvida, att upptransformeringen av kraften skall omhändertagas av kraftbolaget. Detta har befunnits lämpligt, sedan Östersundsbolaget beslutat uttaga kraften vid samma spänning som vattenfallsstyrelsen. I tilläggsavtalets andra paragraf fastställes, att utbyggandet skall ske omedelbart, och angives utbyggnadens omfattning. Själva byggnadsarbetet kommer att handhavas av styrelsens vattenbyggnadstekniska byrå enligt ett särskilt avtal mellan styrelsen och kraftbolaget.

Beträffande den planerade utbyggnaden har vattenfallsstyrelsen lämnat följande uppgifter:

Ovanför fallnacken vid själva Kattstrupeforsen bygges en spärrdamm, varigenom vattnet uppdämmas cirka 10 meter till höjden + 273.50, motsvarande nedre vattenytan vid den 6 km längre uppströms belägna kraftstationen vid Hissmoforsen. Över en gammal högvattenfåra förlägges en damm, utförd med fyllnadsmaterial från kraftstationsschaktet och avloppskanalen. I omedelbar anslutning till denna damm byggas tubintaget och kraftstationen, avsedda för tre maskinaggregat, varav dock till en början endast två installeras. Varje aggregat består av kaplanturbin och generator och är avsett för en vattenmängd av 125 kubikmeter per sekund och 16.5 meter normal fallhöjd. Nedanför kraftstationen vidtager en cirka 400 meter lång avloppskanal ned till fallets fot. I övrigt blir stationen utförd på för dylika anläggningar normalt sätt. Norr om själva kraftstationen uppställes upptransformeringsanläggningen, vilken skall omfatta två transformatorer för 132,000 volt, vardera med samma kapacitet som en generator.

I den tredje paragrafen av tilläggsavtalet till konsortialavtalet fastställes fördelningen av utbyggnadskostnaden. Kraftbolaget skall helt påtaga sig all fördyring intill 1,000,000 kronor, men av fördyringen därutöver intill 3,000,000 kronor skall styrelsen betala 50 procent, och av ytterligare fördyring skall styrelsen betala 60 procent.

Om föreskrifterna i denna paragraf anför styrelsen:

Styrelsens bidrag enligt denna norm är avpassat så, att kraftbolagets andel i kostnaden för en omedelbar utbyggnad och totalkostnaden för en efterkrigsutbyggnad bliva ungefär lika, om prisstegringen sker lineärt under 3 års krig och en tredjedel av den kvarstår efter krigets slut.

Enligt verkställda utredningar skulle en utbyggnad vid Kattstrupeforsen med två maskinaggregat för vardera 125 kubikmeter per sekund kosta

11,960,000 kronor inclusive ränteförluster beräknade efter 4.25 procent ränta. I kostnaden har då medräknats upptransformeringsanläggning.

Det har befunnits lämpligt att planera kraftstationen för en slutlig utbyggnad med tre aggregat. Detta gör, att vissa förarbeten för det tredje aggregatet och viss förstoring av avloppskanalen måste utföras samtidigt med utbyggnaden av de två första aggregaten, vilket medför ett tillägg av 515,000 kronor.

Fredskostnaden är alltså 12,475,000 kronor vid normal utbyggnadstid av 3¹/₂ år.

Med hänsyn till det trängande behovet av tillskottskraft synes det lämpligt att utföra anläggningen på en tid av 2¹/₂ år med färdigställande av det första maskinaggregatet redan efter 2 år. Under fredsförhållanden skulle detta medföra en merkostnad av cirka 500,000 kronor. Vid förhandenvarande omständigheter är det möjligt, att denna forceringskostnad kompenseras därav, att utbyggnaden till större del sker under relativt billigare tid än vid en byggnadsperiod av 3¹/₂ år.

Styrelsens bidrag vid olika totalfördyring framgår av följande tabell:

Fördyring procent	Total utbyggnadskostnad kronor	Styrelsens bidrag kronor	Kraftbolagets andel kronor
20	14,970,000	747,500	14,222,500
30	16,217,500	1,445,500	14,772,000
40	17,465,000	2,194,000	15,271,000.

Styrelsens bidrag bör betraktas som en engångsavgift för kraften och utgå av driftmedel. Om kostnaden ökas med exempelvis 30 procent, blir vattenfallsstyrelsens bidrag till kraftbolaget cirka 1,450,000 kronor, men styrelsen kommer själv att tillgodogöra sig cirka 85 procent därav och det bidrag, som tillgodogöres av Östersundsbolaget, blir endast cirka 220,000 kronor.

I fjärde paragrafen av tilläggsavtalet lämnar vattenfallsstyrelsen garanti för att kraftbolagets kostnad för kraftstationen icke skall bli högre än för en efterkrigsutbyggnad. Härom anför styrelsen följande:

Vid underhandlingar på basis av bestämmelserna i § 2 och § 3 i kontraktet ifrågasattes från Östersundsbolagets sida, att styrelsen skulle i stort sett påtaga sig all fördyring utöver 3,000,000 kronor. Vattenfallsstyrelsen har icke velat gå med härpå, men har ansett det möjligt att lämna garanti för att kraftbolagets kostnad för kraftstationen icke skall bli högre än för en efterkrigsutbyggnad. Visserligen blir den stadgade kontrollberäkningen besvärlig att verkställa även med de direktiv därför, som angivas i tilläggsavtalet. Vattenfallsstyrelsen anser det emellertid ytterst osannolikt, att en efterkrigsutbyggnad blir billigare än som motsvarar kraftbolagets andel enligt den ovan avhandlade kostnadsfördelningen, och har därför ansett sig kunna medgiva garantien.

Vid bedömande av det statliga bidraget till utbyggnadskostnaden bör hänsyn tagas även därtill, att all den vinst eller besparing, som kan ernås vid ett långt krig genom att tillskottet av vattenkraft erhålles tidigare, helt tillfaller staten.

I femte paragrafen av tilläggsavtalet utfäster sig vattenfallsstyrelsen att lämna kraftbolaget erforderligt lån utöver tillgänglig del av aktiekapitalet. Härom anför styrelsen:

Då under nuvarande förhållanden finansieringen av kraftstationsutbyggnaden genom lån i öppna marknaden torde bereda svårigheter, utfäster sig

vattenfallsstyrelsen att lämna kraftbolaget erforderligt lån utöver tillgänglig del av aktiekapitalet. Lånet skall i första hand lämnas under byggnadstiden. Sedan utbyggnaden är färdig, skall kraftbolaget kunna ersätta sådant lån med lån i öppna marknaden. Sker icke detta, förvandlas lånet från styrelsen till ett fyrtioårigt amorteringslån, som dock skall kunna återbetalas efter 10 år.

Lånebeloppets storlek beror på storleken av kraftbolagets andel i utbyggnadskostnaden. Av aktiekapitalet torde, sedan domstols- och regleringsavgifter, skadeersättningar och andra dylika kostnader utbetalats, ett belopp av cirka 2,200,000 kronor vara disponibelt för utbyggnaden. Lånebeloppets ungefärliga storlek vid olika total fördyring framgår av följande tabell:

Fördyring procent	Kraftbolagets andel i utbyggnadskostnaden kronor	Erforderligt lån cirka kronor
20	14,222,500	12,000,000
30	14,772,000	12,600,000
40	15,271,000	13,100,000.

Räntefoten för lånet har enligt tilläggsavtalet satts till 4.25 procent. Vid det nu förhandenvarande läget på kapitalmarknaden och i betraktande av den goda säkerhet, som kraftbolaget kan erbjuda, skulle en räntefot av 4 procent vara motiverad. Eftersom lånet emellertid skall lämnas successivt under de följande två åren, har en något högre räntefot fastställts.

Beträffande medelsanskaffningen anser vattenfallsstyrelsen den enklaste lösningen vara, att lånet bestrides av medel ur statens vattenfallsverks förnyelsefonder.

På grund av vad vattenfallsstyrelsen sålunda anfört hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t ville *dels* godkänna tilläggsavtalet till konsortialavtalet av den 26 november 1937 mellan vattenfallsstyrelsen, Östersunds elektriska aktiebolag och aktiebolaget Kattstrupeforsen, med rätt för vattenfallsstyrelsen att vid tillämpningen vidtaga sådana smärre tekniska ändringar i tilläggsavtalet, som kunna finnas önskvärda, och *dels* föreslå riksdagen, att lån i den utsträckning som framgår av styrelsens förevarande skrivelse måtte av staten lämnas till aktiebolaget Kattstrupeforsen för utbyggnad av kraftstation vid Kattstrupeforsen, till att börja med som förlagsmedel under byggnadstiden och sedermera, därest det icke återbetalas, som ett fyrtioårigt amorteringslån, i båda fallen med tillämpande av en räntefot av 4.25 procent.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 15 december 1939 anfört:

För täckande av viss del av den fördyring, som väntas uppkomma genom att företaget utföres under krigstid, skulle av vattenfallsstyrelsen lämnas ett bidrag, vilket skulle betraktas som en engångsavgift för kraften och utgå av styrelsens driftmedel. Mot förslaget i denna del har riksräkenskapsverket i och för sig intet att erinra.

Utbyggnadskostnaden för Kattstrupeforsen skulle bekostas av det för ändamålet av vattenfallsstyrelsen och Östersunds elektriska aktiebolag bildade aktiebolaget Kattstrupeforsen. Sistnämnda bolag skulle för företagets finansiering upptaga ett lån å 12 å 13 miljoner kronor. Då lån i öppna marknaden för närvarande torde bereda svårigheter, utfäster sig vattenfallsstyrelsen

att lämna bolaget lån med medel ur styrelsens förnyelsefonder. Detta behöves i och för sig icke möta några betänkligheter i budgettekniskt hänseende.

Riksräkenskapsverket vill emellertid erinra om att även om sistnämnda anordning icke direkt påverkar budgeten, den likväl blir av större finanspolitisk betydelse i samma ögonblick som ett budgetunderskott är att förvänta. Genom att de likvida medel, som uppkomma genom avsättning till förnyelsefond, utlånas i stället för att insättas i riksgäldskontoret, ökas riksgäldskontorets lånebehov i motsvarande grad. Likaså måste vattenfallsstyrelsens förstnämnda bidrag minska vattenfallsverkets överskott och öka budgetunderskottet samt därmed indirekt även öka riksgäldskontorets lånebehov. Sammanlagt skulle alltså utbyggandet av Kattstrupeforsen komma att öka statens totala lånebehov med 13 å 14 miljoner kronor. Utan att bortse från behovet av omedelbart krafttillskott har riksräkenskapsverket med det anförda endast velat erinra därom, att frågan bör bedömas i konkurrens med de övriga äskanden, som kunna påverka riksgäldskontorets lånebehov.

Under nu rådande krisförhållanden med svårigheter att i tillräcklig om-Departements-
chefen.fattning erhålla importerat bränsle framstår det såsom särskilt viktigt, att landets vattenkrafttillgångar kunna utnyttjas i erforderlig utsträckning. I dylikt syfte har jag också tidigare i dag framlagt förslag om ett fullföljande i snabbare takt än som ursprungligen avsetts av vissa pågående kraftstationsarbeten. Ett värdefullt komplement till dessa arbeten torde ett utförande redan nu av Kattstrupeforsens utbyggnad få anses utgöra. På grund av särdeles gynnsamma naturliga förutsättningar kan nämligen detta vattenfall utbyggas på den relativt korta tiden av 2—3 år. Härtill kommer, att utbyggnaden ur kostnadssynpunkt ställer sig fördelaktigare än tillgodogörandet av andra möjliga krafttillskott. En utbyggnad under nu rådande förhållanden måste å andra sidan medföra avsevärt ökade kostnader i jämförelse med vad som tidigare beräknats. Med hänsyn till betydelsen för stora delar av landet av att Kattstrupeforsens stora krafttillgångar snarast kunna nyttiggöras och då kraftkonsumtionen såsom väntat under senaste tiden visat en betydande ökning, anser jag mig emellertid böra ansluta mig till vattenfallsstyrelsens nu framlagda förslag om statens medverkan till ett omedelbart utbyggande av Kattstrupeforsen.

Som jag förut anfört äges Kattstrupeforsen av ett för utbyggnaden bildat bolag, i vilket staten disponerar 55 % och Östersundsbolaget 45 % av aktiekapitalet. Enligt det till grund för bolagsbildningen liggande konsortialavtalet äger vattenfallsstyrelsen formellt rätt att bestämma om en omedelbar utbyggnad av vattenfallet. Då det, enligt vad vattenfallsstyrelsen upplyser, vid bolagets bildande varit förutsatt, att en utbyggnad under krigstid icke skulle förekomma, anser emellertid styrelsen, att staten bör delvis svara för den fördyring, som genom ett sådant utbyggande måste uppkomma. I ett tilläggsavtal till konsortialavtalet har därför en överenskommelse träffats av innehåll, i huvudsak, att vattenfallsstyrelsen påtager sig viss del av den fördyring utöver en miljon kronor, som vid en omedelbar utbyggnad uppstår i jämförelse med den kostnad utbyggnaden skulle ha betingat vid den under sommaren 1939 rådande prisnivån. Styrelsens bidrag, som vid en fördyring av 20 % skulle uppgå till ett belopp av 747,500 kronor och vid en fördyring

av 40 % till 2,194,000 kronor, skulle utgå av driftmedel och betraktas som en engångsavgift för kraften. Med hänsyn till de skäl, som vattenfallsstyrelsen anfört till stöd för att staten skulle svara för ifrågavarande merkostnader, anser jag förslaget böra godtagas från statens sida. I likhet med riksräkenskapsverket har jag ej heller något att erinra mot att denna utgift bestrides av vattenfallsstyrelsens driftmedel.

Tilläggsavtalet innehåller vidare jämte andra föreskrifter särskilda bestämmelser om finansieringen av det belopp, som utöver vattenfallsstyrelsens bidrag och tillgänglig del av aktiekapitalet erfordras för utbyggnaden. Detta belopp, som vid en fördyring, i jämförelse med tidigare beräknad utbyggnadskostnad, av 20 % utgör omkring 12,000,000 kronor och vid en fördyring av 40 % omkring 13,100,000 kronor, skulle av bolaget anskaffas genom lån. Detta förutsättes skola lämnas av vattenfallsstyrelsen, som för ändamålet skulle disponera erforderligt belopp av statens vattenfallsverks förnyelsefond.

Med hänsyn till lånebeloppets storlek kunna givetvis betänkligheter resas mot att staten under nu rådande förhållanden ensam skulle finansiera hela det erforderliga lånet. Såsom vattenfallsstyrelsen framhållit torde det emellertid vara förenat med svårigheter för aktiebolaget Kattstrupeforsen att för närvarande erhålla lån i öppna marknaden. Vidare är att märka, att utbyggnaden av fallet till alldeles övervägande del kommer staten till godo. Med hänsyn härtill och då såsom förut framhållits det är angeläget, att utbyggnaden snarast kommer till stånd, vill jag ansluta mig till förslaget, att staten ställer sig såsom långgivare i vad avser det erforderliga beloppet. På grund av att de likvida medlen i statens vattenfallsverks förnyelsefonder äro av sådan storleksordning, att dylika medel torde kunna disponeras för att finansiera det ifrågasatta lånet, vill jag även i detta hänseende biträda vattenfallsstyrelsens förslag. Såsom jag förut erinrat om hava statsmakterna redan tidigare ansett sig böra medgiva, att dylika medel finge disponeras för aktieteckning i aktiebolaget Kattstrupeforsen.

Ej heller bestämmelserna i övrigt i det till konsortialavtalet upprättade tilläggsavtalet giva mig anledning till erinran. Då konsortialavtalet tidigare underställts riksdagens prövning, synes jämväl frågan om godkännande av tilläggsavtalet böra föreläggas riksdagen.

Enligt vad jag inhämtat har Östersundsbolaget numera å bolagsstämma för sin del godkänt ifrågavarande avtal.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ifrågavarande vid statsrådsprotokollet fogade, mellan vattenfallsstyrelsen, Östersunds elektriska aktiebolag och aktiebolaget Kattstrupeforsen ingångna tilläggsavtal för utbyggnad av Kattstrupeforsen, med rätt för vattenfallsstyrelsen att vid tillämpningen vidtaga sådana smärre, av tekniska skäl motiverade ändringar i avtalet, som kunna befinnas erforderliga och varom överenskommelse kan träffas;

dels ock medgiva, att för finansiering av det lån, som vattenfallsstyrelsen enligt nämnda tilläggsavtal skall lämna till aktiebolaget Kattstrupeforsen, må disponeras erforderligt belopp av till vattenfallsstyrelsens förfogande stående likvida medel, som uppkommit genom avsättning till statens vattenfallsverks förnyelsefond.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

Mellan Kungl. Vattenfallsstyrelsen, nedan kallad Vattenfallsstyrelsen, Östersunds Elektriska Aktiebolag, nedan kallat Östersundsbolaget, samt Aktiebolaget Kattstrupeforsen, nedan kallat Kraftbolaget, har i anslutning till det mellan kontrahenterna gällande konsortialavtalet av den 26 november 1937, här nedan kallat huvudavtalet, träffats följande

Tilläggsavtal.

§ 1.

Med ändring av § 4 mom. 1 andra stycket i huvudavtalet skall i den av Kraftbolaget uppförda kraftstationen vid Kattstrupeforsen ingå en gemensam upptransformeringsanläggning, vilken skall utföras med en sekundär huvudspänning av ca 132,000 volt och med samma kapacitet som kraftstationens generatorer. Kraften skall sålunda av Kraftbolaget tillhandahållas envar av de övriga kontrahenterna vid utledning från fördelningsställverk för ca 132,000 volt.

Den ovan angivna ändringen medför följande ändringar av huvudavtalets bestämmelser:

- a) Vid beräkning av Kraftbolagets nettokrafttillgångar enligt § 6 skola avdrag göras för kraftförlusterna i upptransformeringsanläggningen.
- b) Fyllnadskraften enligt § 8 mom. 1 vid force majeure, reparationer eller revisioner skall av Vattenfallsstyrelsen tillhandahållas vid ca 132,000 volt.
- c) Vad i § 9, sista stycket, sagts om maskineriet gäller även upptransformeringsanläggningen.
- d) Vid beräkning av kraftkostnaderna enligt § 10 skola kostnader för drift, underhåll och reparationer av samt avskrivningar eller förnyelsefondsavsättningar för upptransformeringsanläggningen medräknas.

§ 2.

Mom. 1.

Utbyggnaden av kraftstationen vid Kattstrupeforsen skall igångsättas omedelbart och om möjligt slutföras till den 1 januari 1942.

Med hänsyn till att utbyggnaden helt eller delvis kommer att ske under exceptionella förhållanden, skola de i §§ 3—5 nedan angivna bestämmelserna gälla.

Mom 2.

Kraftstationen skall med ändring av § 4 mom. 2 första stycket i huvudavtalet planeras för en totaleffekt, som vid god turbinverkningsgrad — 88 % — svarar mot en vattenmängd av trehundrastruttiofem (375) kubikmeter per sekund, och för utförande med tre lika aggregat. Vid den i mom. 1 fastställda utbyggnaden skola endast två av dessa aggregat färdigställas, men vissa byggnadsarbeten för det tredje aggregatet skola utföras samtidigt i den omfattning, som framgår av bifogade beskrivning m. m., bilaga nr 1. Om utförandet av dessa arbeten för ett tredje aggregat äro kontrahenterna ense, varför de icke skola betraktas som extra utbyggnad enligt § 11 i huvudavtalet.

Ett senare färdigställande av det tredje aggregatet kan behandlas som extra utbyggnad enligt § 11 i huvudavtalet. Därest så icke sker utan kontrahenterna äro ense om färdigställandet av det tredje aggregatet, skall Östersundsbolaget vid den tidpunkt, när nämnda aggregat tages i drift, äga rätt att minska sin kraftandel, dock lägst till $\frac{2}{3}$ av det före nämnda tidpunkt gällande värdet.

Mom. 3.

Angående kraftstationsanläggningens utförande genom Vattenfallsstyrelsens försorg har särskilt avtal mellan Vattenfallsstyrelsen och Kraftbolaget upprättats.

§ 3.

Mom. 1.

Vattenfallsstyrelsen skall, därest totala verkliga utbyggnadskostnaden för den enligt § 2 beslutade kraftstationsutbyggnaden med mer än en miljon (1,000,000) kronor överstiger den efter prisnivån sommaren 1939 och en utbyggnadstid av tre och ett halvt år beräknade kostnaden tolvmiljonerfyrahundrasjuttiofemtusen (12,475,000) kronor, till Kraftbolaget erlægga ett bidrag, som utgår med femtio (50) procent av eventuell fördyring utöver trettonmiljonerfyrahundrasjuttiofemtusen (13,475,000) kronor upp till femtonmiljonerfyrahundrasjuttiofemtusen (15,475,000) kronor samt med sextio (60) procent av eventuell fördyring utöver sistnämnda belopp.

Bidraget erlægges successivt efter utgången av varje kalenderkvartal i den mån totala utbyggnadskostnaden stiger över trettonmiljonerfyrahundrasjuttiofemtusen (13,475,000) kronor.

Mom. 2.

Den totala verkliga utbyggnadskostnaden för den enligt § 2 beslutade utbyggnaden av kraftstationen skall bestämmas genom särskild av Kraftbolaget ombesörjd bokföring. De härvid medtagna kostnaderna skola avse i bifogade beskrivning m. m., bilaga nr 1, angivna anskaffningar, arbeten och övriga utgiftsposter incl. ränteutgifter å för utbyggnaden använda lån samt eventuella utgifter, som icke förutsetts i bilaga nr 1 men rimligen böra anses höra till utbyggnadskostnaden. I utbyggnadskostnaden skola icke medräknas kostnader för inköp av fastigheter och fallandelar, domstolsavgifter, regleringsavgifter och regleringsåtgärningar samt utredningskostnader före igångsättandet av utbyggnaden.

De till utbyggnadskostnaden förda beloppen skola vara verifierade av räkningar, utanordningar, avlöningslistor etc. Vattenfallsstyrelsen och Östersundsbolaget äga rätt att granska Kraftbolagets bokföring och räkenskaper beträffande utbyggnaden.

§ 4.

Mom. 1.

Östersundsbolaget äger rätt att före den 1 november 1946, eller om krig i Europa, som avsevärt påverkar Sveriges näringsliv, alltjämt pågå den 1 november 1943, intill dess tre år förflutit efter dess upphörande, påkalla en kontrollberäkning av utbyggnadskostnaden för kraftstationen, baserad på den förutsättningen att utbyggnaden skett under en av Östersundsbolaget angiven period före den dag, då kontrollberäkning påkallas. Den beräknade utbyggnadskostnaden skall avse samma utförande av kraftstationen som det verkliga, så att skillnad relativt den verkliga utbyggnadskostnaden uppkommer endast till följd av ändrade pris och löner samt eventuellt annan längd på utbyggnadstiden.

Den enligt föregående stycke beräknade utbyggnadskostnaden skall jäm-

föras med den verkliga utbyggnadskostnaden, sedan eventuellt bidrag från Styrelsen enligt § 3 mom. 1 avdragits från den senare kostnaden och sedan båda beloppen minskats med avskrivningar eller avsättningar till förnyelsefond, beräknade i båda fallen enligt de i verkligheten tillämpade normerna och för den tid, under vilken avskrivningar i verkligheten gjorts för kraftstationen fram till tidpunkten för kontrollberäkningens avslutande. Därest den enligt första stycket beräknade utbyggnadskostnaden minskad med avskrivningar på sätt nyss nämnts visar sig understiga den verkliga utbyggnadskostnaden minskad med Vattenfallsstyrelsens bidrag enligt § 3 mom. 1 och med avskrivningar, skall Vattenfallsstyrelsen till Kraftbolaget erlägga skillnadsbeloppet.

Mom. 2.

Den i mom. 1 omnämnda kontrollberäkningen skall utföras gemensamt av kontrahenterna. Skulle kontrahenterna icke enas om resultatet, skall frågan jämlikt gällande lag om skiljemän hänskjutas till tre skiljemän, av vilka en utses av vardera Vattenfallsstyrelsen och Östersundsbolaget och den tredje av dessa båda kontrahenter gemensamt eller, om enighet mellan dem icke uppnås, av Överståthållareämbetet i Stockholm.

Mom. 3.

Betalningen enligt mom. 1 skall erläggas senast fjorton (14) dagar sedan beloppet blivit definitivt fastställt.

§ 5.

Mom. 1.

För utbyggnaden av kraftstationen skall användas den del av Kraftbolagets aktiekapital, som icke åtgår för de i sista meningen av första stycket i § 3 mom. 2 angivna ändamålen och därmed likställda eller sammanhängande utgifter. Därutöver för utbyggnaden erforderliga medel skola av Vattenfallsstyrelsen lämnas Kraftbolaget som lån mot fyra och tjugofem hundradels (4.25) procent ränta per år. Intill dess kraftstationen tages i bruk, skall räntan årsvis läggas till kapitalet. Därefter och intill den dag, då lånet enligt mom. 2 första stycket återbetalas eller ersättes med ett amorteringslån, skall Kraftbolaget årsvis betala räntan till Vattenfallsstyrelsen.

I den mån delar av aktiekapitalet ännu icke tagits i anspråk för de i början av första stycket angivna ändamålen, skola de temporärt användas för utbyggnaden, innan lån upptages av Kraftbolaget.

Mom. 2.

Intill den 1 januari eller 1 juli, som inträffar närmast efter kraftstationens färdigställande, äger Kraftbolaget rätt att till Vattenfallsstyrelsen återbetala det enligt mom. 1 lämnade lånet. Sker icke sådan återbetalning, skall lånet nämnda dag förvandlas till ett amorteringslån, som skall återbetalas medelst lika stora halvårsannuiteter under fyrtio (40) år och förräntas efter fyra och tjugofem hundradels (4.25) procent per år.

Kraftbolaget äger dock rätt att, när lånet amorterats i tio (10) år, på en gång återbetala hela det då återstående beloppet.

Eventuell betalning från Vattenfallsstyrelsen enligt § 4 skall, därest lån från Vattenfallsstyrelsen till Kraftbolaget utestår oguldet, erläggas genom nedskrivning av lånebeloppet, därvid motsvarande minskning av annuiteterna för återstående del av amorteringstiden skall ske.

Mom. 3.

Som säkerhet för lån för utbyggnaden skall Kraftbolaget tillhandahålla Vattenfallsstyrelsen i Kraftbolagets fastighets- och vattenrättsinnehav vid Kattstrupeforsen intecknade skuldebrev å minst samma kapitalbelopp och

ränta som lånet. Inteckningarna skola gälla med förmånsrätt framför andra penninginteckningar i Kraftbolagets fastigheter och vattenrätt.

§ 6.

Detta tilläggsavtal medför inga andra ändringar av huvudavtalets bestämmelser än vad i detta tilläggsavtal uttryckligen säges.

§ 7.

Detta tilläggsavtal ingås av Vattenfallsstyrelsen under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande och av Östersundsbolaget under villkor av dess bolagsstämmas godkännande.

Med detta avtal, varav tre lika lydande exemplar upprättats och utväx-lats, förklara vi oss nöjda.

Stockholm den 20 nov. 1939.

Östersund den ¹⁵/₁₁ 1939.

KUNGL. VATTENFALLS-
STYRELSEN.

ÖSTERSUNDS ELEKTRISKA
AKTIEBOLAG.

W. Borgquist.

Erik Lönnborg.

Nils Helleberg.

Direktör Erik Lönnborgs egenhändi-
ga firmateckning bevitna:

I. Bergström.

I. Carlén.

H. Hellström.

Stockholm den 21 nov. 1939.

AKTIEBOLAGET KATTSTRUPEFORSÉN.

G. Malm.